

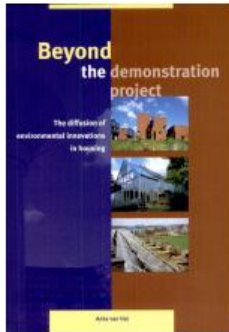

HOGЕ ENERГIE-AMBITIES IN DE BESTAANDE WONINGBOUW EN HET DRAAGVLAK BIJ BEWONERS

Themadag DUCO, 13 juni 2018, Rotterdam

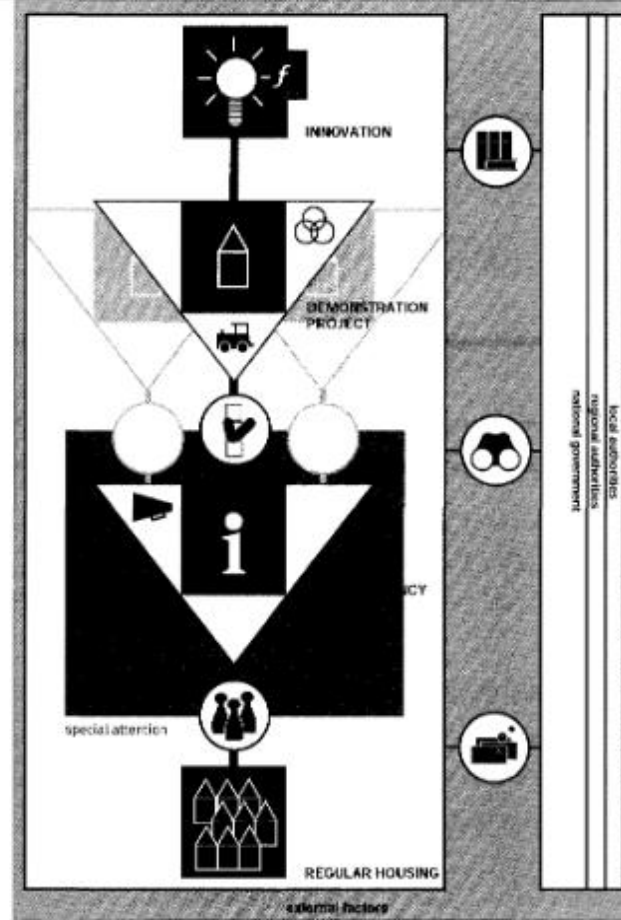
Anke van Hal Nyenrode Business Universiteit

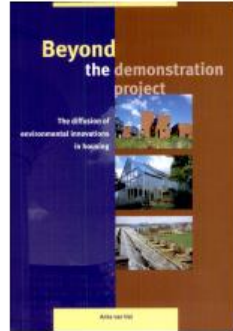

Beyond the Demonstration Project The Diffusion of Environmental Innovations in Housing

by Anke van Hal
(2000)

Figure 06
model of the
diffusion of
environmental
innovations in
housing.
For explanation
see symbols in
chapter 5.

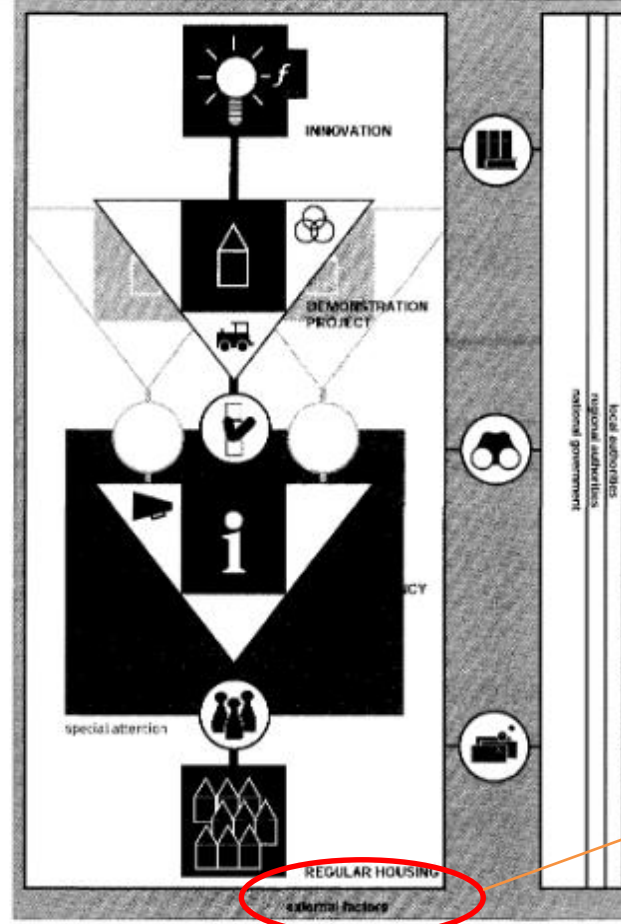

Beyond the Demonstration Project The Diffusion of Environmental Innovations in Housing

by Anke van Hal
(2000)

Figure 66
model of the
diffusion of
environmental
innovations in
housing.
For explanation
see symbols in
chapter 5.

**External
Factors**

[ACTUEEL](#)[ZEN NIEUWS](#)[OPINIE](#)[AGENDA](#)[NIEUWSFLITS ARCHIEF](#)[NIEUWS-TAGS](#)

OVERHAAST VERBOD OP AARDGAS VOOR NIEUWBOUW

24 april 2018

Aardgasvrije
nieuwbouw
Zo doe je dat

Nieuwbouwoningen moeten binnenkort aardgasvrij zijn. De Wet Voortgang Energietransitie (VET) regelt dat de aansluitverplichting van nieuwbouw op het gasnet gaat verdwijnen. Het kabinet wil dit aardgasverbod al per 1 juli 2018 laten ingaan. Aedes, Bouwend Nederland en NEPROM vinden het belangrijk dat alle nieuwbouwoningen zo snel mogelijk aardgasloos zijn en hebben er begrip voor dat het kabinet haast wil maken. Een invoeringsdatum over krap twee maanden vinden wij echter een overhaaste invoering. Dat leidt namelijk tot extra kosten en vertragingen in de bouwproductie.

De snelheid waarmee het kabinet dit wil doorvoeren, wordt gevoed door de aardbevingsdiscussie. De Wet VET schrapt de aansluitverplichting voor nieuwbouw. Omdat de wet ook bepaalt dat een netbeheerder geen andere werkzaamheden mag uitvoeren dan nodig voor de uitvoering van de wettelijke taak, is dit feitelijk een gasverbod voor nieuwbouwoningen. Wel kan het college van burgemeester en wethouders uitzonderingsgebieden aanwijzen waar aansluiting op het gasnet

Versnelling

Anno 2018 **evolueert onze nieuwbouwmarkt stilaan** naar het uiteindelijke Bijna Energie Neutrale-doel (BENG) in 2020.

Home > Nieuws > Bouwsector vindt gasverbod overhaast en voelt zich overvallen

Bouwsector vindt gasverbod overhaast en voelt zich overvallen

Nieuws 📅 16-05-2018 💬 7 reacties 🖨 Print dit artikel

Protest

De Groningse gaskraan gaat dicht in 2030 (alle woningen moeten dan 'van het gas los' zijn)

Nieuwbouwwoningen moeten per 1 juli 2018 van het gas af

Gemeenten moeten in 2021 plan gereed hebben m.b.t. al hun wijken

← → ↻ | Veilig | https://www.hier.nl/themas/voor-vakmensen/draagvlak-voor-stoppen-met-aardgas-groeit-in-nederland

hier

Home Blog Thema's Meedoen Over HIER Contact

Voor energieprofessionals

Draagvlak voor stoppen met aardgas groeit in Nederland

Home / Thema's / Draagvlak voor stoppen met aardg...

11 augustus 2017

Het aantal Nederlanders dat het ermee eens is dat huishoudens gaan stoppen met het gebruik van aardgas is het afgelopen jaar gegroeid van 47 naar 58 procent. Elektrische oplossingen, zoals warmtepompen, lijken op het eerste gezicht het meest populaire alternatief. Dat blijkt uit onderzoek van Stichting HIER klimaathureau onder 1.761 respondenten

No new notifications

Vergroot draagvlak

Terug

Bekijk:

Projecten

Organisaties

Events

Ma

Zoek op ...

90 Miljoen voor Aardgasvrije Wijken

ESCo Gas Kabinet Wijk cooperatie energietransitie gemeente proeftuin rijk warmte

90 Miljoen voor Aardgasvrije Wijken

In Groenord (Schiedam) is veel hoogbouw en de warmtetransportleiding ligt er al. De aanleg van een warmtenet kan daardoor relatief eenvoudig tegen de laagst maatschappelijke kosten. De woningbouwvereniging onderzoekt per complex welke maatregelen er nodig zijn om goed te isoleren; slimme installaties aan te leggen en wat de kosten daarvan zijn.

90 miljoen is er door het kabinet vrijgemaakt voor de transitie naar aardgasvrije bestaande wijken. Dat betreft vooral de proeftuinwijken, maar ook overige gemeenten moeten nu al met de voorbereidingen starten.

'Met het oog daarop is de inzet dat alle gemeenten uiterlijk in 2021 een planning vaststellen in de gemeenteraad voor de transitie van de gebouwde omgeving naar aardgasvrij.'

Aandacht voor wijkniveau

“Ook energiebesparing bij renovatie van naoorlogse woningbouwprojecten krijgt meer aandacht. Vooral nadat de subsidies voor isolatiemaatregelen verhoogd zijn en eigenaren, zoals woningbouwverenigingen actief meewerken, neemt het aantal renovatieprojecten waarbij energiebesparing een belangrijke rol speelt, langzaam maar zeker toe.”

Israëls, Stoffberg, Dubbeling,
Van Hal, Schokkenbroek. *De
Isolatiegolf*, Novem, 1989

De isolatiegolf

Oversicht v
in de vint

Novem

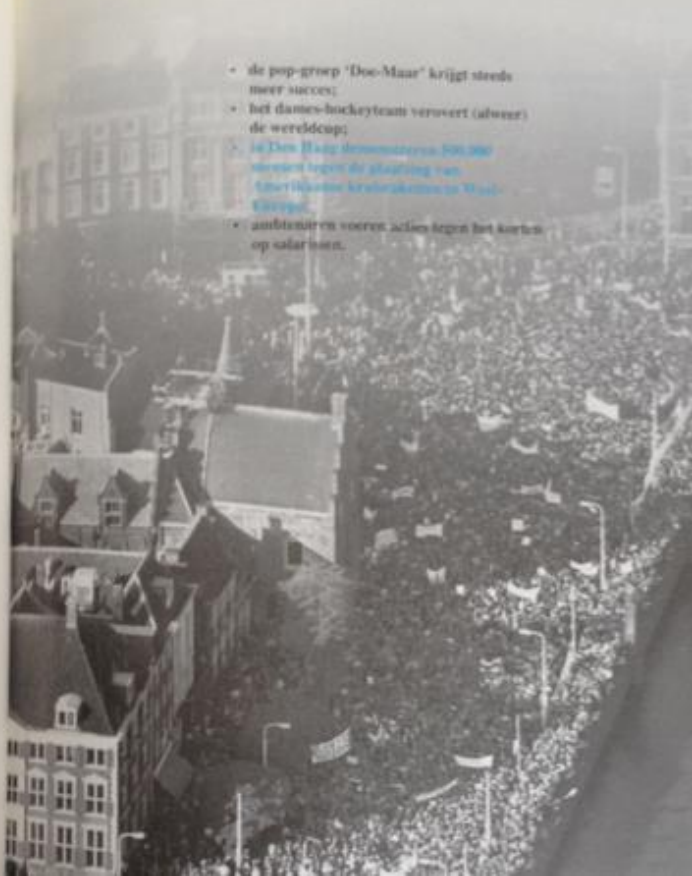
Nederlandse maatschappij voor energie-efficiënte huizen

Israëls, Stofberg, Dubbeling, Van Hal,
Schokkenbroek, *De Isolatiegolf*,
Novem, 1989

1983

- de pop-groep "Doo-Maar" krijgt steeds meer succes;
- het dames-hockeyteam verovert (afwezig) de wereldcup;
- in Den Haag demonstreren 500.000 mensen tegen de glasering van Amsterdam's kerken (kathedraal van Sint-Nicolaas);
- ambtenaren voeren actie tegen het korten op salarissen.

“Ook energiebesparing bij renovatie van naoorlogse woningbouwprojecten krijgt meer aandacht. Vooral nadat de subsidies voor isolatiemaatregelen verhoogd zijn en eigenaren, zoals woningbouwverenigingen actief meewerken, neemt het aantal renovatieprojecten waarbij energiebesparing een belangrijke rol speelt, langzaam maar zeker toe.”

1983

OPDRACHTGEVER
woningcorporatie SWW, Tilburg

ENERGIEZUINIG RENOVEREN REITSE HOEVE IN TILBURG

Gevelrenovatie en installatieverbetering in 48 portiekwoningen uit de jaren vijftig. In dit project uit 1985 adviseert WE het aanbrengen van een houten voorzetgevel voorzien van nieuwe kozijnen, extra isolatie en lichttoelatoren. Het balkon wordt omgebouwd tot serre. Ventilatieklucht

wordt via de luchtcollectoren mediantisch de woning ingeblazen en zonnig naverwarmd door een speciaal voor het project ontwikkelde gasgestookte naverwarmer. Reitse Hoeve is een Europees demonstratieproject

ADVISEER
OORDEEL
BESLISSEN

Bron: jubileumboek 20 jaar WE-adviseurs

Tilburg 1985

Er is een 3^e succesfactor

Bewoners centraal

SAMEN WILLEN

Inbedden in een bredere context

SAMENBRENGEN

Gaat niet vanzelf

SAMENWERKEN

SAMEN WILLEN

© Sophia van der Hoek

Wat willen bewoners?

LAGE KOSTEN EN COMFORT

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

$$X = Y + Y + Y + Y + Y$$

Terugverdientijd

$$X = Y + Y + Y + Y + Y$$

verliesaversie

Terugverdientijd

$$X = Y + Y + Y + Y + Y$$

Verminderde waarde
uitgestelde beloning

Terugverdientijd

We laten veel kennis liggen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

We laten veel kennis liggen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

Bron: eigen huis magazine, april 2015

SAMEN WILLEN

© Sophia van der Hoek

Wat willen bewoners?

Bij mechanische en balansventilatie is het evengoed belangrijk dat bewoners zelf verstandig handelen. Dat doen ze nog te weinig, zeggen de onderzoekers van Monicair, die een jaar lang 62 Nederlandse woningen van minuut tot minuut volgden. Vooral in slaapkamers is de luchtkwaliteit onder de maat, zeggen ze. Bewoners gebruiken mechanische ventilatiesystemen niet goed. Ze reageren niet adequaat op een te hoog CO₂-gehalte, omdat zij dit niet waarnemen. (Zie kader: 'Wat kan je zelf doen?')

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

GEEN GEDOE

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

Angst voor gedoe

Domweg niet aan gedacht

Onderhoud is cruciaal bij mechanische en balansventilatie. Maar veel huiseigenaren hebben een broertje dood aan filters vervangen en onderhoudsmonteurs bellen. Of ze denken er domweg niet aan. 'De filters zijn vaak erg vies', zeggen Rob van Strien,

'Gedoe' bij ventilatie

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

Aandacht voor details

GEEN GEDOE

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

Aandacht voor details

GEEN GEDOE

ANDERE DINGEN

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

dachten goed om te gaan met hun ventilatiesysteem. Een van de problemen is bijvoorbeeld dat mensen de ramen regelmatig open zetten, terwijl dat bij balansventilatie niet nodig is en warmte verspilt.

Met mechanische ventilatie gaat het niet veel beter. Niet meer dan 21 procent van de ondervraagden voldoet aan de voorwaarden voor goede me-

Groningen. 'En vervuilde filters zorgen voor vieze lucht in huis.'

Bovendien is het bij mechanische systemen mogelijk te variëren tussen stand een, twee en drie. Dat doen consumenten veel te weinig. 'De schakelaars staan minstens 90 procent van de tijd op stand een. Dan maakt het systeem weinig geluid, maar er is ook amper ventilatie', zegt Harm Valk,

Ander gedrag dan verwacht bij ventilatie

Fusie van belangen

Fusie van Belangen

Gezondheid

'Jaarlijks worden veel Nederlanders ziek vanwege slechte luchtkwaliteit in woningen', zeggen GGD'ers Rob van Strien en Frans Duijm. Maar over welke ziektes het dan gaat en hoeveel mensen het betreft, zeggen ze niet te weten. Het grootste

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

Aandacht voor details

GEEN GEDOE

Goed luisteren en juiste informatie

ANDERE DINGEN

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

TOPSECTOR ENERGIE
Empowering the new economy

Home Topsector algemeen TKI Wind op Zee

Over ons Onze visie Innovatieprogramma's

Contact

Home > Maatschappelijk Verantwoord Innoveren en

De derde succesfactor

Gedragsprocessen die de transitie naar een energieneutrale gebouwde woonomgeving versnellen

Al sinds de jaren 80 is men in Nederland druk bezig met het verduurzamen van bestaande gebouwen. Lange tijd lag de focus op de financiële en technische kant. Als energie reducerende concepten steeds geavanceerder en betaalbaar worden en een hoog rendement hebben, vinden zij vanzelf een afzetmarkt, zo was de gedachte. Maar dat geld en techniek niet de enige succesfactoren zijn, heeft de praktijk wel uitgewezen. Er is een derde succesfactor: het gedrag van kopers, huurders en van partijen in de bouwsector.

The screenshot shows the HomeMates website interface. At the top, there's a navigation bar with links: HOME, MOOIE VERHALEN, ENERGIEVRIENDELIJK RENOVEREN, DOEN, SAMEN, BLOG, DOSSIERS, NIEUWS, AGENDA, CONTACT. A search icon is on the right. Below the navigation bar is a main content area with a large image of two people sitting on a playground structure. To the left of the image is a sidebar with a red background containing text and a button. To the right of the image is a green sidebar with a list of topics. At the bottom right, there's a section titled 'DE DERDE SUCCESFACTOR ONTRAFELD' with a paragraph of text and a 'LATEST TWEETS' section.

HOME MOOIE VERHALEN ENERGIEVRIENDELIJK RENOVEREN DOEN SAMEN BLOG DOSSIERS NIEUWS AGENDA CONTACT

HomeMates
energievriendelijk renoveren

SAME? Deze website is in ontwikkeling en wordt ontwikkeld SAMEN met professionals. Beschik je naar jouw mening over materiaal? Lat aansluit op het HomeMates-gedachtegoed, zoals verhalen, artikelen, filmpjes en rapporten, neem dan contact met ons op!

Mooie verhalen in beeld: [#HAPPYINNOVATIE](#)

Wilt u ons in gesprek?

[Wij zitten ook op: Energieplein20](#)

ONDERZOEKSRAPPORT

KENNIS EN TOEPASSINGEN

TRAINING & MASTERCLASS

GEZAMENLIJKE AMBITIE

MOMENTEN VAN BEZINNING

BEHARTIGEN VAN BELANGEN

CONTACT MET BEWONERS DIE VOORGINGEN

LEREND VERMOGEN VAN EEN PROJECTORGANISATIE

PROJECTORGANISATIE MET MANDAAT

DE BEWONERS ALS MEEBESLISSER

DE DERDE SUCCESFACTOR ONTRAFELD

Een gerespecteerde, tevreden bewoner is een belangrijke voorwaarde voor een succesvol project met energievriendelijk renoveren als hoofddoel. Deze derde succesfactor wordt echter vaak onderbelicht, terwijl werken vanuit een bewonersperspectief vele kansen biedt. Gezamenlijk de bewoners centraal stellen, vertrouwen in elkaar hebben en een gelijkwaardige relatie vormen dan ook de kern van deze succesfactor.

LATEST TWEETS

Waarom het bewonersperspectief in

ECN, TU-Delft, Nyenrode Business Universiteit, BAM

Penvoerder

Matthijs Uyterlinde (ECN)

Contact

j.uyterlinde@ecn.nl of +31 885 158 262.

Leertijd

Veel gedragsfactoren spelen een invloedrijke rol

We laten veel kennis liggen
Kansen in niet-milieuvoordelen van milieumaatregelen

LAGE KOSTEN EN COMFORT

Aandacht voor details

GEEN GEDOE

Goed luisteren

ANDERE DINGEN

GELUK

SAMEN WILLEN

Wat willen bewoners?

- Lighthouse, Vancouver, Handelmissie, 2015

Brede definitie

Succesfactor: BLIK VERBREDEN

Definitie van duurzaamheid
Van woning naar wijk

Meer disciplines

In de tijd

Ook belangen mensen later

HomeMates³
energievriendelijk renoveren

Leren van
het verleden!

Conclusies wijkenonderzoek voor renovaties nu

**Succesfactor:
BIJ ELK PROJECT VRAGEN STELLEN**

Conclusies wijkenonderzoek voor renovaties nu

- 1.** Zijn onderdelen van gekozen technieken ook op langere termijn nog verkrijgbaar?
 - 2.** Kunnen de gekozen technieken neveneffecten hebben die het woongeluk van bewoners op woningniveau kunnen beperken?
- 3.** Leiden de gekozen technieken ook tot de beoogde (energie) prestaties bij ander gedrag van bewoners dan waarvan nu wordt uitgegaan?
 - 4.** Kunnen de gekozen technieken vervangen worden wanneer er betere alternatieven voorhanden zijn?
- 5.** Functioneren de gekozen technieken ook over de langere termijn?
 - 6.** Kunnen alle gemaakte beloftes, ook over de langere termijn, worden nagekomen?
- 7.** Krijgt de leefomgeving (publieke ruimte) ook een kwaliteitsimpuls?
 - 8.** Dragen de duurzaamheidsmaatregelen bij aan kwaliteiten die algemeen worden gewaardeerd (of worden ze daarmee gecombineerd)?

- 9.** Zijn de energiebesparende maatregelen van invloed op het gebruik van woning of wijk?
 - 10.** Is op voorhand bekend wat er speelt in de wijk en wat bewoners belangrijk vinden?
- 11.** Zijn er afspraken gemaakt over de langere termijn (en zijn die gewaarborgd)?
 - 12.** Kunnen (technische) problemen snel verholpen worden?
- 13.** Is nazorg gegarandeerd?
 - 14.** Zijn bewonersinitiatieven meegenomen in het project
- 15.** Is rekening gehouden met uiteenlopende reacties op duurzaamheid?
 - 16.** Is nagedacht over mogelijke consequenties van beslissingen nu op langere termijn (en hoe negatieve consequenties te voorkomen)?

<http://www.homemates.nl/wp-content/uploads/2018/01/Blogboekje.pdf>

Home Mates3
energievriendelijk renoveren

www.Homemates.nl